

Jätetäänkö kaikki muut paitsi kaverit?

Palkansaajien tutkimuslaitos julkisti viime joulukuussa kirjan ”Tuotannon Tekijät – Palkansaajien Suomi 100 vuotta”. Sen kaksi viimeistä lukua tarkastelevat tuloerojen, köyhyyden ja sosiaaliturvan muutoksia viime vuosikymmeninä. Isossa kuvassa tapahtui jyrkkä käänne Suuren Laman jälkeen 1990-luvun puolivälistä lähtien: tuloerot ja köyhyysriskit kasvoivat samalla kun perusturvaetuudet jäivät jälkeen palkoista ja köyhyysrajoista.

2010-luvulla tuloero- ja köyhyysmittarit ensin laskivat, mutta SOSTEn helmikuun puolivälissä julkistamat laskelmat viittaavat niiden nousuun viime vuodesta alkaen. Hallituksen tekemät leikkaukset ja indeksijäädätykset perusturvaan koskettavat pienituloisia ja köyhiä.

Lehtemme tämän numeron pääteema on osallistava kasvu. Suomalaisille tämä käsite – yksi EU:n Eurooppa2020-strategian kolmesta prioriteetista – ei ole kovin tuttu, mutta meillä tavataan sen sijaan sanoa, että olemme samassa veneessä, kaikkien pitää päästä mukaan, ketään ei jätetä tms. Mutta onko tosiaan näin?

Monia ekonomisteja ei tunnu oikeasti kiinnostavan yhteiskunnan vähäosaisten kohtalo. Ekonomistit itse lukeutuvat yleensä hyvätuloiseen eliittiin, jotkut ovat syntyneet kultalusikka suussa, eivätkä heidän tehtävänsäkään yleensä liity vähäosaisten kohtaloihin. Ne ovat paljon lähempänä sosiaalieteilijöiden tutkimusarkea.

Sosiaalieteilijät sanovat sosiaalisten etäisyyksien kasvaneen – eliitti ei enää ymmärrä vähäosaisten elämää. Onko kysymys asenteista? Teepä itsellesi testi: voitko nähdä itsesi suhtautuvan alentuvasti tai väheksyvästi pienipalkkaiseen siivoajaan tai kaupan kassaan? Voitko kuvitella teidät molemmat samassa veneessä? Voisiko hänkin olla kaveri, jota et haluaisi jättää?

Tilastokeskus julkaisee tietoja vähäosaisten tuloista ja määristä. Tuoreimmat luvut ovat vuodelta 2016. Pienituloisuuden raja oli 1 210 euroa/kk (60 % mediaanituloista) ja pienituloisimmassa kymmenyksessä yhden hengen talouden nettotulot olivat 1 150 euroa kuukaudessa. Voitko kuvitella, millaista elämäsi silloin olisi? Vastaavasti suuritulois-

simmassa yhdessä prosentissa kuukausitulot olivat vähintään 6 920 euroa ja keskiarvo noin 13 000 euroa. Todelliset huipputulot olivat vielä reippaasti korkeammat.

Mittarista riippuen vähäosaisten määrät liikkuvat sadoissa tuhansissa, mutta prosentuaaliset osuudet väestöstä ovat melko pieniä. Pienituloisia oli 637 000 (11,8 %). Toimeentulovaikeuksia kokevissa kotitalouksissa eli 360 000 (6,6 %), ja neljännesmiljoona (4,5 %) oli kokonaan perusturvan varassa. Tässä lehdessä julkaistujen laskelmien mukaan lähes puoli miljoonaa (8,7 %) eli kotitaloudessa, jonka tulot eivät riittäneet kattamaan minimibudjettia vuonna 2015.

Juhlapuheissaan poliitikot – elleivät he satu olemaan Ayn Rand-faneja – eivät tuomitse vähäosaisia tuottamattomiksi pummeiksi ja luusereiksi, joista ei kannata pitää huolta. Yhteiskuntafilosofiassa on merkittävä (rawlsilainen) oikeudenmukaisuusperiaate, jonka mukaan juuri huono-osaisimmista tulee huolehtia. Poliitikotkin puhuvat usein samaa kieltä. Pääministeri Sipilän asettama Eriarvoisuus-työryhmä onkin saanut tämänsuuntaisen tehtävän. Kun se on maaliskuussa jättänyt mietintönsä, niin seurataanpa hallituksen toimia.

On helppo ennustaa, että hallitus tulee vetoamaan rahapulaan. Työryhmän rajoitteenakin on, että julkiset menot eivät saa lisääntyä. Valtion velkaantumisen jatkuu ja kestävyysvaje uhkaa. Jotakin meidän ajastamme kuitenkin kertoo se, että jos nyt pitäisi säätää lait esimerkiksi työeläkkeistä, peruskoulusta tai kansanterveyshuollosta, niin rahaa niihin ei millään löytyisi.

Perusturvaa pitäisi korottaa ja työttömien ja syrjäytyneiden palveluja lisätä. Hallitusta ei periaatteessa mikään estäisi lisäämästä rahaa vähäosaisimmista huolehtimiseen joko kiristämällä verotusta tai leikkaamalla muita menoja. Kysymys on poliittisista valinnoista.

